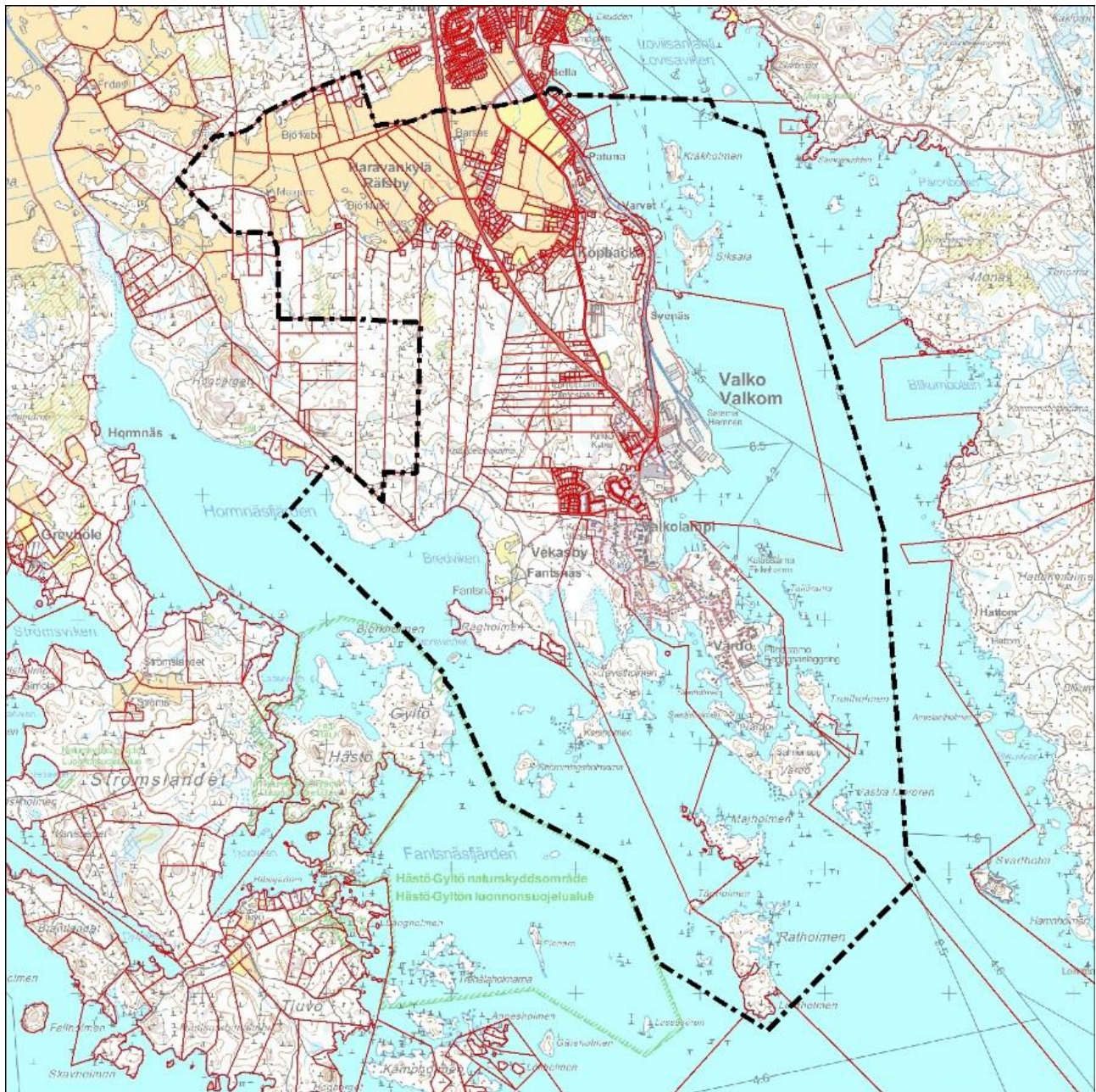

PÖLLÖJEN SOIDINKARTOITUS VALKON JA SEN LÄHIALUEIDEN OSAYLEISKAAVAN ALUEELLA 2018

Jere Salminen 2018

Johdanto

Valkon ja sen lähialueiden osayleiskaavan alueella (kansikuvassa) kartoitettiin pöllöjen esiintymistä soidinäntelyn perusteella 17.2.–31.3.2018. Selvityksen avulla haluttiin täydentää osayleiskaavan luontoaineiston petolintuja koskevaa puutteellisuutta; alueelta ei ole raportoitu lainkaan havaintoja niistä, eikä sellaisia löydy myöskään Suomen Lajitietokeskuksen tietovarastosta, joka on hyödynnettävissä internetin Laji.fi-palvelun avulla.

Selvityksen tavoitteena oli erityisesti silmälläpidettävien helmipöllön (*Aegolius funereus*) ja varpuspöllön (*Glaucidium passerinum*), elinvoimaisen viirupöllön (*Strix uralensis*) ja erittäin uhanalaisen huuhkajan (*Bubo bubo*) soitimen toteaminen. Kaikki nämä lajit ovat EU:n lintudirektiivin liitteessä I mainittuja. Huuhkajan pesintä lienee mahdollista lähinnä kaava-alueen saarilla. Lehtopöllön ja sarvipöllön pesiminen Valkossa ja sen lähialueilla tuntuu varsin todennäköiseltä, mutta kaavoitusta ajatellen asian toteaminen ei tunnu yhtä tärkeältä kuin em. lajien, koska kulttuurinseuralaisina lehtopöllö ja sarvipöllö eivät kärsi yhtä vääjäämättä rakennetun ympäristön leviämisestä metsäalueille kuin muut mainitut pöllölajit. Huuhkaja voi tosin löytää pesimäpaikkoja urbaanistakin ympäristöstä.

Erityisesti helmipöllö, varpuspöllö ja huuhkaja voidaan tunnistaa helposti äänen perusteella – viirupöllön ja lehtopöllön äänet muistuttavat paljon toisiaan. Eri pöllölajien äänten havaittavuudessa on selviä eroja. Varpuspöllön ja viirupöllön ääntely on vaimeampaa kuin helmipöllön ja huuhkajan, ja varpuspöllö ääntelee usein vasta aamuyöllä. Pöllöjen soidinäntely viittaa niiden pesintään soitimen lähiympäristössä.

Menetelmät

Pöllöjen äänien kuuntelu suoritettiin iltaisin. Kuuntelu aloitettiin tavallisesti pian auringonlaskun jälkeen, ja sitä jatkettiin puolestatoista kahteen tuntiin. Suurin osa kartoituksesta tehtiin kulkemalla jalan metsäisillä alueilla ja pysähtymällä aika ajoin kuuntelemaan pöllöjä. Lisäksi tehtiin lyhyempiä, noin 15 minuuttia kestäviä kuuntelukäyntejä sopiviksi katsotuille paikoille liikkuen autolla kuuntelupaikalta toiselle. Selvitys painottui maaliskuulle. Kuuntelupaikat ja -päivät on esitetty karttaliitteessä. Liitteen viivat ovat kuljettuja reittejä ja täplät lyhyiden käyntien kuuntelupaikkoja. Tarkat havainnointiajat ja -olosuhteet on koottu sivun 2 taulukkoon.

Selvitys tehtiin yhteensä noin tunnin jaksoa lukuun ottamatta aina poutasäässä. Kuuntelu ajoitettiin muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta tynnelle tai vähätuuliselle säälle, mikä on äänten kuulemisen kannalta oleellisen tärkeää. Lämpötila vaihteli reilusti kuuntelukäyntien välillä sään ollessa kuitenkin keväälle 2018 tyypillisesti jatkuvasti talvisen kylmä. Liikenteen äänet ja koirien haukunta häittivät ajoittain pöllöjen kuuntelua Harvankylän osa-alueella. Muuten olosuhteet olivat tavallisesti erittäin hyvät kuulohavainnointiin.

Havainnointi keskittyi varttuneiden kuusivaltaisten metsien läheisyyteen, jotka ovat helmipöllön ja varpuspöllön ensisijaista elinympäristöä. Huuhkajan kohdalla huomio kiinnittyi lähinnä saaristoon. Työskentely keskittyi kolmelle osa-alueelle, joissa arvioitiin esiintyvän eniten pöllöille soveltuvia pesimäympäristöjä:

1. Haravankylä
2. Tavistholmen–Korsholmen
3. Vårdö

Vårdön saarella käytiin vain kerran, ja muulloin pöllöjen kuuntelu tapahtui tällä osa-alueella Vårdön niemementien päässä, sadan metrin etäisyydellä Vårdön rannasta. Aika ajoin ”pöllökävelyt” suuntautuivat kaava-alueen ulkopuolellekin, ja yhdellä kerralla alueelle saavuttiin kävellen sen ulkopuolelta.

Pöllöjen kartoituspaikat ja -ajat sekä havainnointiolosuhteet aikajärjestyksessä. 1 = tiedot havainnoinnin alkaessa, 2 = tiedot havainnoinnin päättyessä.

Alue	Pvm	Klo 1	Klo 2	°C 1	°C 2	Tuuli 1	Tuuli 2	Pilvisyys 1	Pilvisyys 2
Fantsnäs	17.2.	19:20	21:35	-10	-12	tyyntä	tyyntä	selkeää	selkeää
Haravankylä	19.2.	18:45	19:15	-13	-13	tyyntä	tyyntä	selkeää	selkeää
Haravankylä	5.3.	18:05	19:55	-8	-9	heikko	heikko	melkein selkeää	melkein selkeää
Tavistholmen	11.3.	19:15	20:15	0	0	tyyntä	tyyntä	pilvistä	pilvistä
Vårdönniemi	11.3.	20:25	20:45	0	0	tyyntä	tyyntä	pilvistä	pilvistä
Haravankylä	11.3.	20:55	21:15	0	0	tyyntä	tyyntä	pilvistä	pilvistä
Vårdönniemi	17.3.	19:00	20:40	-3	-4	kohtalainen	kohtalainen	melkein selkeää	melkein selkeää
Tavistholmen	18.3.	19:10	21:10	0	-1	kohtalainen	kohtalainen	selkeää	selkeää
Haravankylä	23.3.	19:00	21:05	-4	-5	tyyntä	tyyntä	selkeää	selkeää
Fantsnäs	26.3.	20:35	21:45	-4	-6	heikko	heikko	selkeää	selkeää
Vårdönniemi	26.3.	22:00	22:15	-6	-6	heikko	heikko	selkeää	selkeää
Tavistholmen	27.3.	19:42	21:25	-3	-5	tyyntä	tyyntä	melkein selkeää	selkeää
Haravankylä	28.3.	19:40	21:40	-1	-1	heikko	heikko	melkein selkeää	lumisadetta
Köpbacka	31.3.	19:35	20:05	-1	-1	tyyntä	tyyntä	selkeää	selkeää
Vårdö-Vårdönniemi	31.3.	20:15	21:20	-1	-4	tyyntä	tyyntä	selkeää	selkeää
Varvet	31.3.	21:35	21:45	-4	-4	tyyntä	tyyntä	selkeää	selkeää

Tulokset

Selvityksessä ei tehty yhtään havaintoa pöllöistä. Pöllöjen esiintymiseen Valkossa ja sen lähialueilla viittaava tieto saatiin kuitenkin keskustelussa Vårdön saarella pääsiäistä viettäneeltä henkilöltä, joka kertoi kuulleensa saarella huuhkajan ääntä viime vuosina. Huuhkajan olinpaikkaa hän ei osannut kertoa. Myös kaupunginarkkitehti Maaria Mäntysaari kertoi nähneensä tai kuulleensa lajilleen määrittämättömän pöllön aika ajoin Köpbackassa. Elinympäristön ja asutuksen läheisyyden perusteella kyseessä on todennäköisimmin joko lehtopöllö tai sarvipöllö.

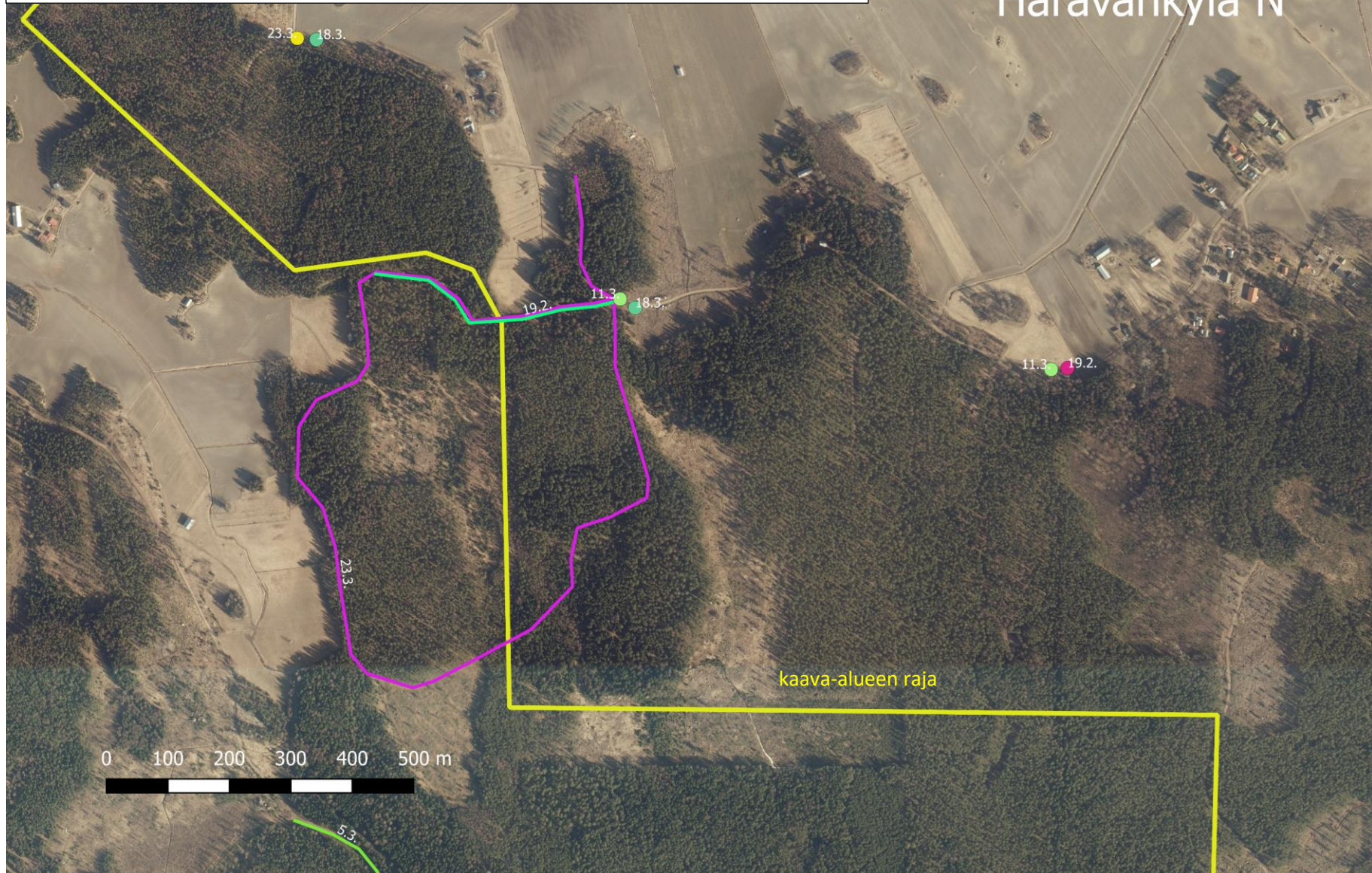
Havainnoita jääminen voi kertoa sopivien elinympäristöjen vähäisyydestä kaava-alueella, mutta yhtä lailla kyse voi olla, varsinkin muiden lajien kuin huuhkajan kohdalla, myyräkannan heikkoudesta talvella 2017–2018. Myyriä oli tänä aikana vähän, sillä myyräkannat romahtivat edellisenä talvena laajoilla alueilla Suomessa (Luken uutissivut 8.6.2017. < <https://www.luke.fi/uutiset/myyrakannat-alhaiset-valtaosassa-maata/> >). Selvityksen aikana lähialueilta on kuitenkin tallennettu Tiira-tietokantaan äänihavainnot huuhkajasta, varpuspöllöstä ja helmipöllöstä.

Pöllöille sopivien pesäpaikkojen sijainnista ja määrästä Valkossa ja sen lähialueilla on vähän tietoa. Runsaasti pesäkoloja tarjoavat vanhat runsaslahopuustoiset metsät ovat saariston ulkopuolella selvästi vähissä. Varpuspöllölle kelpaavat pesimiseen tosin myös muille linnuille rakennetut pöntöt, joita on kaava-alueella suhteellisen runsaasti ainakin Bredvikenin länsipuolell. Pöllöille erityisesti tarkoitettujen pönttöjen esiintymistä kaava-alueella ei ole selvitetty. Parhaat varpuspöllön ja helmipöllön elinympäristöt kaava-alueelta löytyvät Tavistholmenin–Korsholmenin ja Vårdön saaren kuusikoista. Sopivia kuusikoita on lähinnä pieninä kuvioina myös kaava-alueen laajimmalla yhtenäisellä metsäalueella Haravankylässä. Laajuutensa kannalta tämä on todennäköisesti myös kaava-alueen ainoa viirupöllölle pesimiseen soveltuva metsäalue. Huuhkaja voinee löytää pesimiseen sopivan suojaisia kallioita kaava-alueen vähän rakennetuilta saarilta, Kråkholmenista, Trollholmenista ja Vårdöstä. Vårdössä kuultu huuhkajan ääni on voinut kuitenkin kantautua kauempaa, Gyltö–Hästöstä tai Loviisanlahden itärannalta asti.

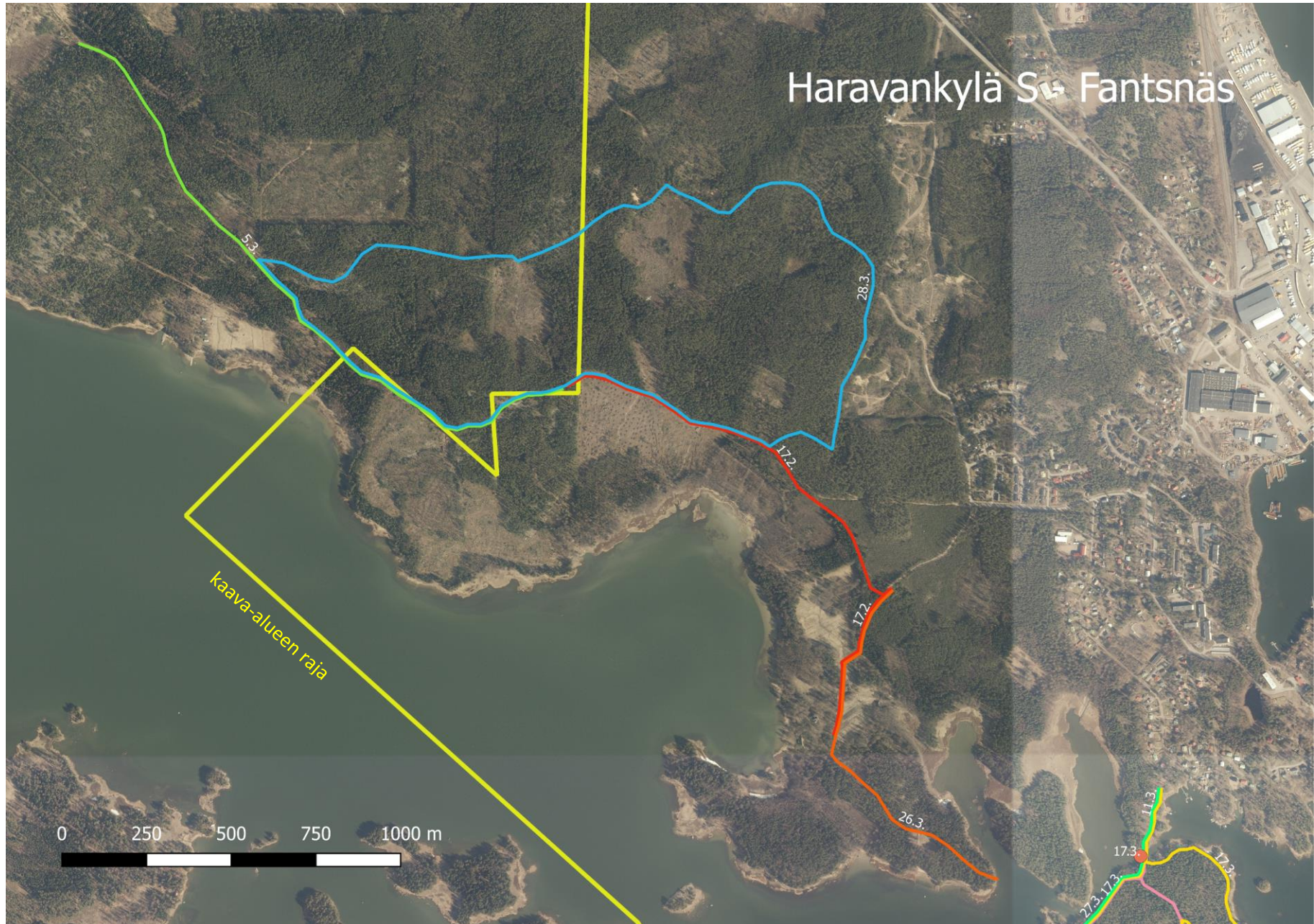
Karttaliite: havainnointireitit ja -paikat

Ortoilmakuvat 1/2018 © Maanmittauslaitos (avoin aineisto)

Haravankylä N

Haravankylä S. Fantsnäs

Köpbacka

0 50 100 150 200 250 m

Tävistholmen-Vårdö

